

HUOMAUTUKSIA

- ¹ „Bernin ylhäiset revisorit”.— Lenin tarkoittaa Bernissä helmikuun 3—10 p:nä 1919 koolla olleen II Internationalen puolueiden konferenssin asettamaa komissiota, jonka oli määrä tehdä matka Neuvostotasavaltaan. Komission maahantulolupaa koskevaan pyyntöön Neuvostohallitus ilmoitti helmikuun 19 p:nä 1919, että vaikei se pidäkään Bernin konferenssia sosialistisena eikä missään määrin työväenluokkaa edustavana, se antaa silti komissiolle luvan matkustaa Neuvosto-Venäjälle. Komission matkahanke raukesi.— 3.
- ² *Brestin rauha*— rauhansopimus, joka solmittiin Brest-Litovskissa maaliskuussa 1918 toisaalta Neuvosto-Venäjän ja toisaalta Saksan sekä sen liittolaisten välillä Venäjälle tavattoman raskailla ehoilla. Solmimalla Brestin rauhansopimuksen neuvostomaa sai kipeästi kaipaamansa hengähdystauon, mahdollisuuden irrottautua sodasta ja koota voimia murskatakseen Venäjän vastavallankumouksen ja englantilais-ranskalais-amerikkalais-japanilaisten maahantunkeutujain yhdistetyt voimat, jotka hyökkäsivät pian Neuvosto-Venäjän kimppuun.
Saksan vallankumouksen jälkeen (marraskuu 1918) Brestin sopimus julistettiin mitättömäksi.— 3.
- ³ Kyseessä on Pariisin rauhankonferenssi, joka oli kutsuttu koolle imperialistisen maailmansodan (1914—1918) päätyttyä. Konferenssi alkoi tammikuun 18 p:nä 1919 ja päätti työnsä kesäkuun 28 p:nä 1919 Versailles'in rauhansopimuksen allekirjoittamiseen.— 5.
- ⁴ „The Times” („Ajat”) — sanomalehti, perustettu Lontoossa v. 1785; eräs Englannin vanhoillisten porvaristopiirien suurlehtiä.— 5.
- ⁵ *Kerenskin rahaksi* sanottiin Kerenskin hallituksen kesällä 1917 liikkeelle laskemia seteleitä.— 9.
- ⁶ Kysymystä toimiluvan myöntämisestä Suuren pohjoisen pääradan — Ob-joen aluetta Kotlasin kautta Pietariin ja Murmanskiin yhdistävän rautatien rakentamiseksi käsiteltiin Kansankomissaarien Neuvostossa helmikuun 4 p:nä 1919. Kansankomissaarien Neuvosto hyväksyi Leninin tekemän ehdotuksen, jossa tunnusteltiin toimilupien myöntäminen ulkomaisen pääoman edustajille periaatteessa mahdolliseksi silloin,

kun se on eduksi maan tuotantovoimien kehitykselle. Mainittua toimilupasopimusta ei solmittu.— 12.

- ⁷ *Scheidemann* — eräs Saksan sosialidemokraattien taantumuksellisimpia johtajia, osallistui tammikuussa 1919 Berliinin työläisten kapinan kukistamiseen, johti Saksan porvarillista hallitusta helmikuusta kesäkuuhun 1919.

Spartakistit — „Spartakus” liiton jäsenet; liitto perustettiin ensimmäisen imperialistisen maailmansodan aikana, tammikuun 1 p:nä 1916. Sodan alussa Saksan vasemmistolaisista sosialidemokraateista muodostui „Internationale” ryhmä, jota johtivat K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin y.m. Tätä ryhmää alettiin nimittää myös Spartakus-liitoksi. Spartakistit esittivät hyvin merkittävää myönteistä osaa Saksan työväenliikkeen historiassa. Saksan vasemmistosocialidemokraattien konferenssissa tammikuussa 1916 spartakistit hyväksyivät R. Luxemburgin laatimat teesit kansainvälisen sosialidemokratian tehtävistä. Spartakus-liitto harjoitti joukkojen keskuudessa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaa vastaan, paljasti saksalaisen imperialismiin anastuspolitiikan ja sosialidemokratian johtajien petturuuden. Liitto ei kuitenkaan vapautunut vakavista virheistä teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä: se hylkäsi kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteen siinä mielessä, kuin marxilaiset sen käsittävät (t.s. itsemääräämisoikeuden aina eroamiseen ja itsenäisten valtioiden muodostamiseen saakka), kiisti kansallisten vapausotien mahdollisuuden imperialismiin aikakaudella, aliarvioi vallankumouksellisen puolueen merkitystä j.n.e. V. I. Lenin arvosteli Saksan vasemmistolaisten virheitä kirjoituksissa: „Juniuksen kirjaseen johdosta”, „Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 295—310 ja 23. osa, ss. 70—81) y.m. Vuonna 1917 Spartakus-liitto liittyi keskustalaiseen Saksan riippumattomaan sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen siinä organisatorisen itsenäisyytensä. Saksan marraskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1918 liitto erosi „riippumattomista” ja perusti saman vuoden joulukuussa Saksan kommunistisen puolueen.— 13.

- ⁸ *Dekreetti kertakaikkisesta kymmenen miljardin vallankumouksellisesta erikoisverosta* hyväksyttiin Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean istunnossa lokakuun 30 p:nä 1918. Dekreetin mukaan kertakaikkisella erikoisverolla verotettiin etupäässä kulakkeja ja kaupunkilaisporvaristoa, keskkierroksia verotettiin vain pienehköillä summillä. Verosta vapautettiin kaupunkien ja maaseudun köyhälistö ja ne henkilöt, joiden ainoana toimeentulolähteenä oli työpalkka. Huhtikuun 9 p:nä 1919 Yleisvenäläinen TpKK hyväksyi lisädekreetin erikoisveron kohdalla keskivarakkaalle talonpoikaistolle tehtävistä huojuksista.— 16.

- ⁹ *Kylvöalacomitea* perustettiin Maatalouden kansankomissariaatin yhteyteen tammikuun 28 p:nä 1919 annetulla Kansankomissaarinen Neuvoston dekreetillä. Tämän dekreetin mukaan kaikki käyttämättömät viljelyskelpoiset maat luovutettiin valtion haltuun viljakylvöjen suorittamiseksi. Kylvöalan laajentamistoimenpiteiden johto ja täytäntöönpano annettiin Kylvöalacomitean toimeksi.— 17.

- ¹⁰ *Työväen tukikomitea* perustettiin helmikuussa 1919 Maatalouden kansankomissariaatin yhteyteen Yleisvenäläisen TPKK:n vahvistaman „Asetuksen sosialistisesta maankäytön järjestelystä ja toimenpiteistä sosialistiseen maanviljelyyn siirtymiseksi” nojalla. Komitean tehtävänä oli: kokoneiden organisaattorien lähettämisen työläisten keskuudesta neuvostotilojen työtä johtaviin kuvernementti- ja piirivirastoihin ja eri neuvostotiloille, teollisuusproletariaatin kutsuminen maataloustoihin, erilaisen teknillisen välineistön kunnostaminen neuvostotiloja ja niiden lähitienoon maalaisväestöä varten, tuen antaminen maataloustyöläisille ammattiyhdistysten perustamisessa j.n.e.— 17.
- ¹¹ *Pietarin kuvernementin maataloustyöläisten I edustajakokous* pidettiin Pietarissa maaliskuun 11—13 pnä 1919. Edustajakokouksessa oli läsnä noin 200 edustajaa. Kokouksessa käsiteltiin ajankohdan tilannetta, organisaatiobyroon työtä, maatalouspolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä ja kuultiin eri paikkakuntien edustajain selostuksia. Kokous hyväksyi maataloustyöläisten liiton säännöt ja valitsi liittotoimikunnan.— 21.
- ¹² Tarkoitetaan tshekkoslovakialaisen armeijakunnan vastavallankumouksellista kapinaa, jonka Ententen imperialistit nostattivat, menshevikkien ja eserrien osallistuessa siihen aktiivisesti.
- Tshekkoslovakialainen armeijakunta oli muodostettu Venäjällä sotavangeista jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta. Neuvostovallan pystyttämisen jälkeen Ententen imperialistit ja Venäjän vastavallankumoukselliset ainekset käyttivät armeijakunnan vastavallankumouksellista upseeristoa hyväkseen taistelussa Neuvostotasavaltaa vastaan. Kapina alkoi toukokuussa 1918 Tsheljabinskissa. Kesäkuun alussa 1918 tshekkoslovakialaiset joukot valloittivat Omskin ja Samaran (nykyinen Kuibyshev), missä muodostettiin Perustavan kokouksen jäsenten komitea, joka julistautui väliaikaiseksi vallanpitäjäksi kapinaan nousseiden joukkojen miehittämällä alueella. Heinäkuun 5 pnä, vähän ennen vasemmistoeserrien kapinaa Moskovassa, tshekkoslovakit valloittivat Ufan. Tilanteen huononeminen Itärintamalla johtui Itärintaman komentajan, vasemmistoeserriä M. A. Muravjovin petturuudesta. Hän yritti heinäkuun 11 pnä päästä sopimukseen tshekkoslovakien kanssa ja saada sotavoimat liikkeelle Moskovaa vastaan vasemmistoeserrien kapinan tukemiseksi, mutta sai surmansa aivan sotateikkailunsa alussa.
- Tshekkoslovakialaisen armeijakunnan kapina kukistettiin lopullisesti vuoden 1919 lopulla Koltshakin kukistamisen yhteydessä.— 30.
- ¹³ Tässä on puhe Kommunistisen Internationalen I kongressista, joka pidettiin Moskovassa maaliskuun 2—6 pnä 1919.— 35.
- ¹⁴ *Poshehonje* — tsaarivallan aikaisen Venäjän ujestikaupunki; M. J. Saitykov-Shtshedrinin „Poshehonskaja starina” nimisen teoksen ilmestyttyä sanaa Poshehonje alettiin käyttää yleisnimenä merkitsemään syrjäseutua, erikoisen takapajuista maaseutua.— 36.
- ¹⁵ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 28. osa, ss. 476—478.— 36.

- ¹⁶ *Köyhälistökomiteat* (kombedy) muodostettiin Yleisvenäläisen TrPKK:n kesäkuun 11 p:nä 1918 antamalla dekreetillä („Maalaisköyhälistön järjestämisestä ja sen varustamisesta viljalla, välttämättömillä kulutus-tarvikkeilla ja maatalouskalustolla”). Dekreetin mukaan köyhälistökomiteain tehtäviin kuului: viljan, välttämättömien kulustarvikkeiden ja maatalouskaluston jako; paikallisten elintarvikehankintaelinten auttaminen viljaylijäämien takavarikoinnissa kulakeilta ja pohaitoilta. Dekreetti antoi köyhälistölle erilaisia etuisuuksia viljaa ja maatalouskalustoa jaettaessa. Köyhälistökomiteat olivat proletariaatin diktatuurin tukikohtia maaseudulla. Ne esittivät erittäin tärkeää osaa taistelussa kulakistoa vastaan, konfiskoitujen maiden jakamisessa, työläiskeskusten ja Punaisen Armeijan huoltamisessa elintarvikkeilla. Köyhälistökomiteain järjestäminen oli uusi vaihe sosialistisen vallankumouksen laajentamisessa maaseudulla. Köyhälistökomiteat myötävaikuttivat Neuvostovallan lujittumiseen maaseudulla ja niillä oli suuri poliittinen merkitys keskivarakkaan talonpojan voittamisessa Neuvostovallan puolelle. Neuvostojen ylimääräisen VI yleisvenäläisen edustajakokouksen (marraskuu 1918) päätöksen mukaisesti köyhälistökomiteat, kun ne olivat täyttäneet tehtävänsä, yhdistettiin maaseudun Neuvostoihin.— 60.
- ¹⁷ Nämä jälkisanat kirjaseen „Neuvostovallan saavutuksia ja vaikeuksia” jäivät Leninin pyynnöstä huolimatta vuonna 1919 julkaisematta Zinovjevin syystä. Jälkisanat julkaistiin ensi kerran v. 1922.— 70.
- ¹⁸ „VKP(b):n ohjelmaluonnos” sisältää seuraavat asiakirjat: „VKP:n ohjelman alustavan luonnoksen” ja tämän ohjelmaluonnoksen erillisiä osia ja kohtia, joihin Lenin teki muutoksia. Ohjelman alustavan luonnoksen osa „Proletariaatin diktatuurin perustehtävät Venäjällä” julkaistaan kokonaisuudessaan ensi kertaa.
- Sen lisäksi Teoksissa julkaistaan ensi kertaa: „VKP(b):n ohjelmaluonnos”, joka käsittää ensimmäiset osat „VKP:n ohjelman alustavasta luonnoksesta” Leninin tekemillä muutoksilla ja lisäyksillä varustettuna, ja „Lisäys kansallisuuskysymystä koskevan ohjelmakohdan lopulliseen luonnokseen”.
- V. I. Leninin ehdottama VKP(b):n ohjelmaluonnosta koskeva aineisto muodostui pohjaksi VKP(b):n VIII edustajakokouksessa hyväksytylle Kommunistisen puolueen ohjelmalle.— 79.
- ¹⁹ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 24. osa, ss. 455—459 ja 27. osa, ss. 136—141.— 81.
- ²⁰ Käsikirjoitus katkeaa tähän. Katkelma, johon on tehty eräitä muutoksia, sisältyy VIII edustajakokouksen hyväksymään VKP(b):n ohjelmaan, „Yleispoliittisella alalla” osan viidenteen kohtaan. (Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 415. („NKР edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7. painos, I osa, 1954, s. 415.))— 108.
- ²¹ Lisäys sisältyy kokonaisuudessaan VIII edustajakokouksen hyväksymään VKP(b):n ohjelmaan, „Kansallisuussuhteiden alalla” osan

neljänteen kohtaan. (Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 417. („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä“, 7. painos, I osa, 1954, s. 417.)) — 110.

²² Ohjelman taloudellisen osan luonnoksessa tämä kohta oli alunperin kolmantena; myöhemmin Lenin muokkasi sen uudestaan ja merkitsi kahdeksanneksi. Kahdeksantena kohtana se sisältyykin puolueen ohjelman taloudelliseen osaan.— 118.

²³ *VKP(b):n VIII edustajakokous* pidettiin Moskovassa maaliskuun 18—23 p:nä 1919. Edustajakokouksessa oli läsnä 301 päätösvaltaista edustajaa, jotka edustivat 313 766 puolueen jäsentä, ja 102 neuvottelevan äänioikeuden omaavaa edustajaa. Edustajakokouksen avasi V. I. Lenin pitäen lyhyen avajaispuheen. Kokouksen päiväjärjestys: Keskuskomitean toimintakertomus, VKP(b):n ohjelma, Kommunistisen Internationalen perustaminen, sotatilanne ja sotilaallinen politiikka, maaseututyö, organisaatiokysymykset y.m.

KK:n toimintakertomuksen ja alustukset puolueen ohjelmasta ja maaseututyöstä esitti Lenin.

VKP(b):n KK:n toimintakertomuksen johdosta tekemässään päätöksessä edustajakokous ilmaisi „hyväksyvänsä täydellisesti Keskuskomitean poliittisen toiminnan“.

Edustajakokouksessa hyväksyttiin puolueen uusi ohjelma, jonka oli laatinut Lenin. Ohjelmaa käsiteltäessä edustajakokous torjui Buharinin bolshevisminvastaiset katsomukset hänen ehdottaessaan poistettavaksi ohjelmasta esimonopolistista kapitalismia ja pientavaratuotantoa luonnehtivan kohdan. Buharinin katsomukset merkitsivät sitä, että hän kiisti menshevistis-trotskilaiseen tapaan keskivarakkaan talonpojan osuuden sosialistisessa rakennustyössä. Samalla Buharin hämäsi sen tosiasian, että kulakkiaineksia syntyy ja kasvaa pientavarataloudesta. Edustajakokous kumosi niin ikään Buharinin ja Pjatakovin bolshevisminvastaiset katsomukset kansallisuuskysymyksessä: he vastustivat kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevaa ohjelmakohdlaa ja siten kansakuntien tasa-arvoisuutta. VKP(b):n VIII edustajakokouksen hyväksymä ohjelma määritteli Kommunistisen puolueen tehtävät sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi maassamme.

Kuultuaan Leninin alustuksen maaseututyöstä edustajakokous teki päätöksen siirtymisestä keskivarakkaan talonpoikaiston neutralisoinnin politiikasta pysyvään liittoon sen kanssa nojautuen maalaisköyhälistöön taistelun käymiseksi kulakkia vastaan, samalla kun tässä liitossa säilytetään proletariaatin johtava asema. Edustajakokouksen päätöksellä keskivarakkaan talonpoikaiston kanssa liittoutumisesta oli valtava merkitys kaikkien työtätekevien yhdistämisessä taisteluun maahanhyökkääjiä ja valkokaartilaisia vastaan, sosialismin rakentamisen puolesta.

Sotilaallisessa kysymyksessä edustajakokous teki päätöksen, joka tähtäsi säännöllisen Punaisen Armeijan lujittamiseen ja rautaisen kurinalaisuuden turvaamiseen armeijassa; edustajakokous korosti erikoisesti armeijan proletaarisen ydinjoukon merkitystä, komissaarien

ja puoluesolujen merkitystä Punaisen Armeijan poliittisessa kasvatuksessa ja sotilaallisessa koulutuksessa. Edustajakokous tähdensi, että on käytettävä hyväksi vanhoja sotilasspesialisteja ja porvarillisen sotataidon parhaita saavutuksia. Edustajakokous torjui päättävästi n.s. „sotilasopposition” ehdotukset mainitun opposition vastustaessa edustajakokouksessa säännöllisen Punaisen Armeijan perustamista ja puolustellessa partisanismin peruja armeijassa. Samalla edustajakokous tuomitsi Trotskin puolueenvastaiset toimet sotalaitoksen johtamisen alalla ja vaati parannusta keskussofilasvirastojen toimintaan.

Edustajakokous hyväksyi päätöksen puolue- ja neuvostorakennustyöstä ja antoi vastaiskun Saprnovin—Osinskin opportunistiselle ryhmälle, joka kiisti puolueen johtavan osuuden Neuvostojen toiminnassa.

Sen johdosta, että puolueeseen tulvi erittäin runsaasti uusia jäseniä, edustajakokous teki päätöksen puolueen jäsenten yleisen uudestirekisteröinnin suorittamisesta ja puolueen sosiaalisen kokoonpanon parantamisesta.

Edustajakokous valitsi Keskuskomitean, johon tulivat V. I. Lenin, F. E. Dzierżyński, M. I. Kalinin, J. D. Stasova y.m. Keskuskomitean varajäseniksi valittiin Artjom (F. A. Sergejev), M. F. Vladimirski, J. M. Jaroslavski y.m.— 129.

²⁴ *Prinssisaarten konferenssi* (Marmaramerellä) oli suunniteltu Ententen aloitteesta kutsuttavaksi koolle kaikkien Venäjän alueella toimineiden hallitusten edustajista käsittelemään kysymystä rauhan palauttamisesta. Saamatta suoranaista kutsua konferenssiin Neuvostohallitus sai tietää radioteitse lähetetyistä ulkolaisista sanomalehtikatsauksista, että imperialistiset vallat yrittävät selittää Neuvostohallituksen vastauksen puuttumisen kansanjoukoille siten, että se kieltäytyy ottamasta osaa konferenssiin. Tehdäkseen tyhjäksi kaikki toimiensa väärät tulkinnat Neuvostohallitus tiedotti helmikuun 4 p:nä 1919 Ison Britannian, Ranskan, Italian, Japanin ja USA:n hallituksille osoitetussa radiosanomassaan olevansa valmis aloittamaan viipymättä neuvottelut ja ilmoitti, että se on rauhan tähden valmis suuriin myönnytyksiin. Ententevaltojen hallitukset eivät vastanneet Neuvostohallituksen radiosanomaa. Konferenssihanke raukesi.— 128.

²⁵ „*Saksan riippumaton sos.-dem. puolue*” — huhtikuussa 1917 perustettu keskustapuolue. Lokakuussa 1920 Hällessä pidetyssä Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa tapahtui kahtiajakautuminen. Huomattava osa puolueesta liittyi joulukuussa 1920 Saksan kommunistiseen puolueeseen. Oikeistoainekset muodostivat erillisen puolueen ja hyväksyivät sille entisen nimen — Riippumaton sosialidemokraattinen puolue. Puolue toimi vuoteen 1922.— 132.

²⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 420—421.— 134.

²⁷ Tarkoitetaan Rosa Luxemburgin puhetta Saksan kommunistisen puolueen perustavassa kokouksessa, joka pidettiin Berliinissä 30. XII. 1918 — 1. I. 1919. Rosa Luxemburg kannatti eräiden kokousedustajien

virheellisiä, ammattiliittojen lakkauttamista koskevia ehdotuksia. Ammattiliittojen tehtävät olisi hänen mielestään pitänyt antaa työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostoille sekä tuotantolaitoksissa toimiville työläisten ja toimihenkilöiden Neuvostoille.— 137.

²⁸ Ks. tätä osaa, ss. 21—29.— 140.

²⁹ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 28. osa, ss. 189—215.— 141.

³⁰ *Ulkoalaisten ryhmien liitto* perustettiin toukokuussa 1918 ulkoalaisten kommunistien johtavaksi elimeksi suorittamaan työtä Venäjällä olevien entisten sotavankien keskuudessa. Liitto lakkautettiin vuoden 1920 alussa.— 143.

³¹ „*Bednota*” („*Köyhälistö*”) — päivälehti, Kommunistisen (bolshevikien) puolueen Keskuskomitean julkaisu; ilmestyi Moskovassa vuoden 1918 maaliskuun 27 p:stä vuoden 1931 tammikuun 31 päivään. Lehti perustettiin VKP(b):n KK:n päätöksellä „*Derevenskaja Bednota*”, „*Derevenskaja Pravda*” ja „*Soldatskaja Pravda*” („*Maaseutuköyhälistö*”, „*Maaseudun Totuus*” ja „*Sotilaan Totuus*”) nimisten lehtien tilalle. Helmikuun 1 p:nä 1931 „*Bednota*” yhdistettiin „*Sotsialistitsheskoje Zemledelije*” („*Sosialistinen Maanviljely*”) lehden kanssa.— 145.

³² Ks. F. Engels. „*Esipuhe Borkheimin kirjaseen „Vuosien 1806—1807 saksalaisten hurraa-patrioottien muistolle*”.”.— 148.

³³ Ks. K. Marx. „*Pääoma*”, I osa, Petroskoi 1957, s. 356.— 150.

³⁴ Puolueen II edustajakokouksen vuonna 1903 vahvistamassa VSDTP:n ohjelmassa oli kaksi osaa: minimiohjelma ja maksimiohjelma. Minimiohjelma sisälsi kapitalistisen järjestelmän puitteissa toteutettavat vaatimukset: tsarismien kukistamisen, demokraattisen tasavallan pystyttämisen, 8-tuntisen työpäivän voimaan saattamisen y.m. Maksimiohjelmassa oli esitetty työväenluokan lopulliset päämäärät — sosialistinen vallankumous, proletariaatin diktatuurin pystyttäminen, sosialismiin siirtyminen.— 153.

³⁵ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 26. osa, ss. 151—155.— 153.

³⁶ Tarkoitetaan tilaisuutta, jossa V. I. Lenin joulukuun 18 (31) p:nä 1917 luovutti Suomen porvarillisen hallituksen päämiehelle Svinhufvudille Kansankomissaarien Neuvoston päätöksen Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta. Joulukuun 22 p:nä 1917 (tammikuun 4 p:nä 1918) sanottu päätös vahvistettiin Yleisvenäläisen TpKK:n istunnossa.— 153.

³⁷ Lenin tarkoittaa neuvotteluja, joita käytiin Moskovassa vuoden 1919 maaliskuussa bashkiirin valtuuskunnan kanssa Autonomisen Neuvosto-Bashkiran muodostamisesta. Maaliskuun 23 p:nä 1919 „*Izvestija VTsIK*” lehdessä julkaistiin Keskusneuvostovallan ja Bashkiran hallituksen välinen sopimus Autonomisesta Neuvosto-Bashkiriasta. Sopimuksessa määriteltiin Bashkiran autonomisen Neuvostotasavallan organisaatio Neuvostoperustuslain pohjalla, tasavallan rajat ja sen hallinnollinen jako.— 153.

- ³⁸ *Varsovan työläisten edustajien Neuvosto* perustettiin marraskuun 11 p:nä 1918. Työläisten edustajien Neuvostoja perustettiin myös Puolan monissa muissa kaupungeissa ja teollisuusalueilla. Varsovan työläisten edustajien Neuvosto ryhtyi saattamaan tosiasiallisesti voimaan 8-tuntista työpäivää tuotantolaitoksissa, aloitti kampaailun työnantajien sabotaasia vastaan, teki päätöksen yhteydenpidosta valtakumoukselliseen Venäjään j.n.e. Kesällä 1919 Puolan porvarillinen hallitus hajotti Neuvostot.— 157.
- ³⁹ *VKP(b):n VIII edustajakokouksen vetoamus puoluejärjestöille* julkaistiin maaliskuun 20 p:nä 1919 (ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 455. („NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7 painos, I osa, 1954, s. 455)).— 158.
- ⁴⁰ Saksan sosialidemokratian *Erfurtin ohjelma* hyväksyttiin lokakuussa 1891 Erfurtissa pidetyssä edustajakokouksessa vuoden 1875 Gothan ohjelman tilalle. Engels arvosteli Erfurtin ohjelman virheitä kirjoituksessaan „Vuoden 1891 sosialidemokraattisen ohjelmaluonnoksen arvostelua”.— 173.
- ⁴¹ VKP(b):n VIII edustajakokous antoi V. I. Leninin tehtäväksi lähettää edustajakokouksen nimissä tervehdys Unkarin Neuvostotasavallalle sen tiedotuksen johdosta, että Unkarissa oli julistettu maaliskuun 21 p:nä 1919 Neuvostotasavalta ja pystytetty proletariaatin diktatuuri. Unkarin Neuvostotasavalta oli olemassa elokuuhun 1919.— 180.
- ⁴² *Maaseututyön kysymystä valmisteleva jaosto* muodostettiin VKP(b):n VIII edustajakokouksen ensimmäisessä istunnossa maaliskuun 18 p:nä 1919. Jaosto piti kolme istuntoa, joissa kuultiin alustukset maapoliitikasta ja maaseututyöstä sekä valittiin valiokunta laatimaan päätösehdotusta. Edustajakokous hyväksyi sitten Leninin laatimat päätöslauselmaehdotukset suhtautumisesta keskivarakkaaseen talonpoikaistoon ja maaseudulla suoritettavasta poliittisesta propagandasta sekä kulttuuri- ja valistustyöstä.— 181.
- ⁴³ Ks. F. Engels „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 393—395).— 188.
- ⁴⁴ Sen kohdan johdosta, jota Lenin siteerasi kirjasesta „Ohjeita ja säädöksiä puolue työn järjestämisestä Nizhni-Novgorodin kuvernementissa”, Nizhni-Novgorodin (nykyisen Gorkin) puoluejärjestön valtuutetut jättivät VKP(b):n VIII edustajakokouksen puhemiehistölle lausunnon, jossa selitettiin, että kirjaseen oli tullut painovirhe.— 190.
- ⁴⁵ *Kun, Bela* — unkarilainen kommunisti; Unkarin Neuvostovallan perustajia ja johtajia v. 1919.— 203.
- ⁴⁶ Tarkoitetaan VKP(b):n VIII edustajakokouksen päätöstä organisaatiokysymyksestä. Edustajakokous päätti panna toimeen koko

Venäjällä kaikkien puolueen jäsenten yleisen uudestirekisteröinnin. Uudestirekisteröinti suoritettiin toukokuusta lokakuuhun 1919.— 214.

- ⁴⁷ Leninin puheiden tallentamisen äänilevyihin järjesti Tsentropetshat (Yleisvenäläisen TPKK:n yhteydessä toiminut painotuotteiden varustelun ja niiden levitystyön keskus). Vuosina 1919—1921 tallennettiin 13 Leninin puhetta.— 219.
- ⁴⁸ „Vsegda Vperjod” („Ain’ Eespäin”) — sanomalehti, menshevikkipuolueen äänenkannattaja; ilmestyi Moskovassa v. 1918 (yksi numero) ja v. 1919 tammikuun 22 pstä helmikuun 25 päivään.
„Delo Naroda” („Kansan Asia”) — sanomalehti, eserräpuolueen äänenkannattaja; ilmestyi väliajoin vuosina 1917—1919. Molemmat lehdet lakkautettiin vastavallankumouksellisen toiminnan takia.— 254.
- ⁴⁹ Yleisvenäläisen ammattiliittojen keskusneuvoston täysistunto pidettiin Moskovassa huhtikuun 11 pnä 1919. Sen jälkeen kun Lenin oli tehnyt alustuksen ammattiliittojen tehtävistä Itärintamaa varten suoritettavan mobilisaation yhteydessä, täysistunto hyväksyi Leninin esittämät ja seuraavana päivänä „Pravda” lehdessä julkaistut „VKP(b):n Keskuskomitean teesit Itärintaman tilanteen johdosta” (ks. tätä osaa, ss. 257—260).— 261.
- ⁵⁰ Lenin tarkoittaa Moskovon Neuvoston päätöstä elokuun 24 pltä ja Pietarin Neuvoston päätöstä syyskuun 5 pltä 1918, joiden mukaisesti Moskovon ja Pietarin työläisille ja toimihenkilöille annettiin vaikean elintarviketilanteen johdosta lupa kuljettaa enintään puolitoista puutaa elintarvikkeita omiksi tarpeikseen. Kansankomissaarien Neuvosto määräsi näiden päätösten voimassaoloajan päättyväksi lokakuun 1 pnä 1918.— 267.
- ⁵¹ „Frankfurter Zeitung” („Frankfurtin Lehti”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti; ilmestyi Frankfurt am Mainissa vuodesta 1856 vuoteen 1943.— 275.
- ⁵² Lenin tarkoittaa petomaista verilöylyä, jonka valkokaartilaiset panivat toimeen lokakuun 1 ja 2 pnä 1918 Ivashtshenkovon asemalla lähellä Samaraa ja jonka uhreiksi joutuivat Sergijevskin tehtaan ja Tomylovskin tykistövarikon työläiset. Punaisen Armeijan joukko-osastojen lähestyessä työläiset päättivät estää valkokaartilaisia evakuoimasta tehdaslaitosten koneistoa. Vastavallankumouksellisten tshekkoslovakialaisten joukko-osastojen avulla valkokaartilaiset mursivat työläisten vastarinnan ja ampuivat toista tuhatta työläistä.— 277.
- ⁵³ Ks. Marx-Engels, *Ausgewählte Briefe*, Berlin 1953, S. 131—132. (Marx-Engels, *Valittuja kirjeitä*, Berliini 1953, ss. 131—132).— 289.
- ⁵⁴ Ks. Marx-Engels, *Ausgewählte Briefe*, Berlin 1953, S. 112. (Marx-Engels, *Valittuja kirjeitä*, Berliini 1953, s. 112).— 290.
- ⁵⁵ Ks. tätä osaa, ss. 372—380.— 293.
- ⁵⁶ *Opiskelijakommunistien I yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa huhtikuun 15—21 pnä 1919. Edustajakokouksessa oli

läsnä noin 200 osanottajaa, jotka edustivat opiskelevien kommunistien liiton 8000 jäsentä. Edustajakokous teki päätöksen opiskelevien kommunistien liiton yhdistymisestä Kommunistiseen nuorisoliittoon. VKP(b):n Keskuskomitean toukokuun 11 p:nä 1919 vahvistaman ohjesäännön nojalla kaikki työläis- ja talonpoikais- sekä opiskelevan nuorison keskuudessa suoritettava työ annettiin Venäjän kommunistisen nuorisoliiton toimeksi.— 304.

- ⁵⁷ Lenin tarkoittaa A. Bogdanovin ynnä muiden marxilaisvastaisia katsomuksia, joita levitettiin proletkult-järjestöissä. „Proletaarisen kulttuurin” varjolla Bogdanovin kannattajat levittivät taantumuksellisia porvarillisia filosofisia katsomuksia (machilaisuutta), kiistivät puolueen ja Neuvostovaltion johtavan osuuden kulttuurirakennustyössä, irrottivat neuvostokulttuurin kehittämisen sosialistisen rakennustyön yleisistä tehtävistä, kiistivät menneisyyden kulttuurisaavutusten hyväksikäytön välttämättömyyden. He pyrkivät asettamaan proletkult-järjestöt Neuvostovallasta ja puolueesta riippumattomaan asemaan. Lenin vastusti jyrkästi kaikkia yrityksiä, joiden tarkoituksena oli juurruttaa proletkult-järjestöihin marxilaisvastaisia, porvarillisia teorioita. VKP(b):n Keskuskomitea ja proletkult-järjestöjen I yleisvenäläisen edustajakokouksen kommunistiryhmä tekivät lokakuussa 1920 päätöksen proletkult-järjestöjen alistamisesta Valistusasiain kansankomissariaatin elinten johtoon siten, että niistä muodostettiin näiden elinten osastoja. Kirjeessä „Proletkult-järjestöistä” VKP(b):n KK tuomitsi proletkult-järjestöissä esiintyneet marxilaisvastaiset, porvarilliset virtaukset. Vuodesta 1922 lähtien proletkult-järjestöt alkoivat hajota.— 316.
- ⁵⁸ Tarkoitetaan dekreettiä *„Lukutaitoisten mobilisoinnista ja Neuvostojärjestelmän propagandan järjestämisestä”*, jonka Kansankomissarien Neuvosto hyväksyi joulukuun 10 p:nä 1918.— 317.
- ⁵⁹ Tarkoitetaan upseereista muodostettuja vapaaehtoisia valkokaartilaisyksiköitä.— 321.
- ⁶⁰ Ks. F. Engels. „Anti-Dühring”, Kansankulttuuri, Lahti 1951, s. 113.— 338.
- ⁶¹ *Suharevka* — aikoinaan kauppatori Moskovassa. Kansalaissodan vuosina Suharevkalla myivät tavaroitaan keinottelijat. Sanaa „Suharevka” käytettiin joskus laajemmassa merkityksessä tarkoittamaan vapaata kauppaa.— 346.
- ⁶² Julkaisemamme sähke on V. I. Leninin vastaus J. V. Stalinilta saattuihin tiedotuksiin, jotka koskivat tilannetta Pietarin rintamalla. Samana päivänä, toukokuun 20:nä, kuultiin Puolustusneuvoston istunnossa Tasavallan Vallankumouksellisen sotaneuvoston edustajan ilmoitus lisävoimien etenemisestä Pietarin rintaman avuksi.— 365.
- ⁶³ *Puheen yleisen sotilasopetuksen juhlassa toukokuun 25 p:nä 1919* Lenin piti Punaisella torilla Moskovon kaupungin työläisrykmenttien, kommunististen pataljoonien ja sotakoulujen oppilaiden paraatissa. Tätä juhlaa vietettiin yleisen sotilasopetuksen ensimmäisen vuosipäi-

vän yhteydessä. Yleinen sotilasopetus oli saatettu voimaan Yleisvenäläisen TPKK:n dekreetillä huhtikuun 22 pltä 1918 ja koski työläisiä sekä vierasta työtä riistämättömiä talonpoikia. Sadat tuhannet työtätekevät olivat saaneet vuoden kuluessa sotilaallista koulutusta ja täydentäneet Punaisen Armeijan rivejä.— 366.

⁶⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 24.— 369.

⁶⁵ „*Kommunistinen Internationale*” — aikakausjulkaisu, Kommunistisen Internationalen Toimeenpanevan komitean äänenkannattaja; ilmestyi toukokuun 1 päivänä 1919 vuoden 1943 kesäkuuhun saakka.— 372.

⁶⁶ Lenin tarkoittaa salaliittoa, jonka tarkoituksena oli Pietarin luovuttaminen vihollisille. Salaliittoa johti kadeteista, menshevikeistä sekä eserristä kokoonpantu vastavallankumouksellinen vakoilu- ja tihutyöjärjestö. Tätä järjestöä johti ulkovaltojen tiedusteluelinten ohjeiden mukaisesti toiminut n.s. „kansallinen keskus”.

Kesäkuun 13 pñä 1919 salaliittolaiset nostattivat vastavallankumouksellisen kapinan Krasnaja Gorka ja Seraja Loshad nimisissä linnakkeissa. Neuvostojoukot kukistivat pian kapinan.— 396.

⁶⁷ *Sadowan taistelu* (kylä Böömissä, lähellä Hradec Královén (Königgrätzin) kaupunkia) tapahtui heinäkuun 3 pñä 1866. Tämä Preussin täydelliseen voittoon ja Itävallan häviöön päättynyt taistelu ratkaisi Itävallan ja Preussin välisen sodan lopputuloksen.— 401.

⁶⁸ Ks. K. Marx. „Pääoma”, I osa, Petroskoi 1957, s. 297.— 405.

⁶⁹ Kansankomissaarien Neuvosto hyväksyi maaliskuun 16 pñä 1919 asetuksen kulutusosuuskuntien uudestijärjestämisestä antaen niille nimityksen „Kulutuskommuunit”. Tämä osuuskuntien nimitys johti kuitenkin siihen, että eräiden paikkakuntien talonpoikaisväestö käsitti asetuksen väärin. Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea otti tämän huomioon päätöksessään kesäkuun 30 pltä 1919 ja hyväksyen itse asetuksen korvasi nimen „Kulutuskommuuni” väestön ennestään tuntemalla nimellä „Kulutusosuuskunta”.— 409.

⁷⁰ Ks. tätä osaa, ss. 257—260.— 411.

⁷¹ Tarkoitetaan niitä ammus-, tarvike- ja muonavarastoja, jotka Punaisen Armeijan joukko-osastot olivat haltuunsa valloitetuun kesäkuun 27 pñä 1919 Laatokan itärannalla sijaitsevan Viteleen kylän ja Viteleen sahan, missä oli Pietarin rintaman Aunuksen lohkolle toimineiden valkosuomalaisien tärkein tukikohta.— 413.

⁷² Istunto pidettiin heinäkuun 4 pñä 1919 Suuressa teatterissa eräänä sellaisena ajankohtana, jolloin Neuvostotasavallan asema oli Denikinin hyökkäyksen johdosta vaikea. V. I. Leninin alustuksen jälkeen hyväksyttiin vetoamus „Kaikille työläisille, talonpojille, puna-armeijalaisille ja matruuseille”, jossa kehoitettiin jännittämään kaikki voimat vastaiskun antamiseksi viholliselle ja lopullisen voiton saavuttamiseksi Koltshakista, Denikinistä ja kaikista vastavallankumouksen käskyläisistä.— 433.

⁷³ *J. M. Sverdlovin Kommunistinen yliopisto* muodostettiin niistä agitaattorien ja neuvojien kurseista, jotka v. 1918 oli järjestetty Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean yhteyteen ja muutettu sitten neuvostotyön kouluksi. Sen jälkeen, kun VKP(b):n VIII edustajakokous oli päättänyt perustaa Keskuskomitean yhteyteen korkeakoulun puoluekaaderien valmentamiseksi, tämä koulu muutettiin Neuvosto- ja puolue työn keskuskouluksi; vuoden 1919 jälkipuoliskolla se sai VKP(b):n Keskuskomitean Organisaatiobyroon päätöksellä nimen *J. M. Sverdlovin Kommunistinen yliopisto*.

Lenin piti valtiosta kaksi luentoa. Elokuun 23 p:nä 1919 pidetystä luennosta ei ole säilynyt muistiinpanoja.— 447.

⁷⁴ *VKP(b):n Moskovan-järjestön konferenssi* pidettiin heinäkuun 12 p:nä 1919. Konferenssissa oli läsnä 200 edustajaa Moskovan kaupungin puoluejärjestöistä. Selostuksen tasavallan sisä- ja ulkopoliittisesta tilanteesta teki Lenin. Konferenssi hyväksyi päätöslauselman, jossa osoitettiin, että on voimistettava puolue- ja neuvostotyötä — sotilaallisella, elintarvikehankintojen, yhteiskunnallisen huollon, agitaation ja propagandan alalla sekä myös laajennettava työläisten ja puna-armeijalaisten keskuudessa suoritettavaa kulttuuri-, valistus- ja poliittista työtä. Suunniteltiin kutsuttavaksi säännöllisesti koolle puolueeseen kuulumattomien työläisten piirikonferensseja ja puoluejaoittomia puna-armeijalaisten konferensseja.— 466.

⁷⁵ Tarkoitetaan Moskovan Neuvoston elokuun 24 p:nä 1918 ja Pietarin Neuvoston syyskuun 5 p:nä 1918 tekemiä päätöksiä, joiden mukaan työläisille ja toimihenkilöille annettiin lupa kuljettaa enintään puolitosta puutaa elintarvikkeita (lokakuun 1 päivään 1918), Kansankomissaarien Neuvoston kesäkuun 30 p:nä 1919 antamaa dekreettiä, jolla keskisten kuvernementtien työläisille ja maaseutujärjestöille annettiin lupa suorittaa omintakeisia viljanhankintoja Simbirskin kuvernementissa vuoden 1919 elokuun 15 päivään saakka y.m. Neuvostohallituksen oli pakko ryhtyä näihin toimenpiteisiin maassa vallinneen vaikean elintarviketilanteen johdosta.— 466.

⁷⁶ „*L'Humanité*” — päivälehti, jonka J. Jaurès perusti vuonna 1904 Ranskan sosialistisen puolueen äänenkannattajaksi. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti oli Ranskan sosialistisen puolueen äärioikeiston käsissä ja sen kanta oli sosialishovinistinen. Pian sen jälkeen, kun sosialistinen puolue jakautui kahtia Tours'in kongressissa (joulukuun 1920) ja perustettiin Ranskan kommunistinen puolue, lehdestä tuli viimeksi mainitun äänenkannattaja. Lehti ilmestyy nykyään Pariisissa Kommunistisen puolueen pää-äänenkannattajana.— 471.

⁷⁷ Tarkoitetaan Pietarissa huhtikuun 24—29 p:nä (toukokuun 7—12 p:nä) 1917 pidetyn VSDTP(b):n Seitsemännenten (Huhtikuun) yleisvenäläisen konferenssin päätöksiä (ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК” 7 изд., ч. I, 1954, стр. 332—354 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmia ja päätöksiä”, 7. painos, I osa, 1954, ss. 332—354)).— 475.

- ⁷⁵ Ks. K. Marx, Kirje F. A. Sorgelle 4. 8. 1874; F. Engels, Kirjeet K. Marxille 7. 10. 1858 ja 11. 8. 1881, Kirjeet F. A. Sorgelle 21. 9. 1872 ja 7. 12. 1889, Kirje K. Kautskylle 12. 9. 1882; K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 372—377.—478.
- ⁷⁹ Ks. F. Engels. Kirje F. A. Sorgelle tammikuun 18 pltä 1893.—478.
- ⁸⁰ Ks. F. Engels. Kirje F. A. Sorgelle joulukuun 7 pltä 1889.—480.
- ⁸¹ Tarkoitetaan erään englantilaisen sosialidemokraattijohtajan, Harry Quelchin puhetta II Internationalen Stuttgartin kongressissa v. 1907. Puheessaan hän nimitti siihen aikaan koolla ollutta Haagin kansainvälistä konferenssia „varkaiden kokoukseksi” („a thief's supper”), minkä johdosta Saksan hallitus karkotti hänet Stuttgartista. (Ks. V. I. Lenin. „Harry Quelch”. Teokset, 19. osa, ss. 363—365.) —487.
- ⁸² Lenin tarkoittaa II Internationalen konferenssia, joka pidettiin Luzernissa (Sveitsi) elokuun 2—9 p:nä 1919. Lenin on luonnehtinut konferenssin eräiden osanottajien puheita syyskuussa 1919 kirjoittamassaan artikkelissa „Kuinka porvaristo käyttää luopioita”.—489.
- ⁸³ Tarkoitetaan työläisten kansainvälistä poliittista lakkoa, joka oli suunniteltu heinäkuun 21 p:ksi 1919. Lakon tunnuksena oli Venäjän ja Unkarin vallankumouksien tukeminen sekä vaatimus, että imperialiset hallitukset eivät saa sekaantua Venäjän ja Unkarin asioihin. Määräpäivänä puhkesi erillisiä lakkoja Englannissa, Ranskassa, Italiassa, Saksassa ja Norjassa, mutta lakosta ei muodostunut kaikkien maiden proletariaatin kansainvälistä esiintymistä.—491.
- ⁸⁴ Kyseinen artikkeli on vastaus seuraaviin viiteen kysymykseen, jotka tietotoimisto „United Press” esitti Leninille:
- „1) Onko Venäjän Neuvostotasavalta tehnyt minkäänlaisia pieniä tai suuria muutoksia hallituksen alkuperäiseen sisä- ja ulkopolitiiseen ohjelmaan sekä taloudelliseen ohjelmaan, milloin ja millaisia?
 - 2) Minkälainen on Venäjän Neuvostotasavallan taktiikka Afganistaniin, Intiaan ja muihin Venäjän rajojen ulkopuolella oleviin muhamettilaisiin maihin nähden?
 - 3) Mitä poliittisia ja taloudellisia tavoitteita teillä on Yhdysvaltojen ja Japanin suhteen?
 - 4) Millaisilla ehdoilla olisitte valmiit solmimaan rauhan Koltshakin, Denikinin ja Mannerheimin kanssa?
 - 5) Mitä vielä haluaisitte saattaa Amerikan yleisen mielipiteen tietoon?”
- Lokakuussa 1919 vasemmistososialistinen aikakauslehti „The Liberator” julkaisi artikkelin „A Statement and a Challenge” („Julistus ja haaste”), joka sisälsi Leninin vastauksen viidenteen kysymykseen. Artikkelisiin liitetystä huomautuksessa aikakauslehden toimitus tiedotti, että tietotoimisto „United Press” oli lähettänyt Leninin vastauksen sanomalehdille, mutta jättänyt pois julkaistua viidenteen kysymykseen annetun vastauksen, pitäen sitä „puhtaasti bolshevistisena propagandana”.—492.

- ⁸⁵ Neuvostohallitus kävi maaliskuussa 1919 rauhan solmimista koskevia neuvotteluja Bullitt'in kanssa, joka oli saapunut Moskovaan USA:n presidentin Wilsonin toimeksiannosta. Neuvostohallitus teki useita lisäyksiä ja täsmennyksiä USA:n ja Englannin esittämiin ehdotuksiin, minkä jälkeen laadittiin lopullinen sopimusluonnos. Sanotut hallitukset eivät hyväksyneet neuvostotahon ehdotuksia, sillä Koltshakin armeija ryhtyi keväällä hyökkäykseen ja ne toivoivat Koltshakin voimien murskaavan Neuvosto-Venäjän.— 494.
- ⁸⁶ Ulkoasiain kansankomissariaatti lähetti toukokuun 7 p:nä 1919 F. Nansenille (norjalainen napaseutututkija) kirjeen, jossa se ilmoitti Neuvostohallituksen olevan valmis alkamaan neuvottelut Entente-maiden hallitusten kanssa sotatoimien lopettamisesta. Nämä Neuvostohallituksen ehdotukset saatettiin Nansenin välityksellä Entente-maiden hallituksille, mutta niihin ei saatu vastausta.— 494.
- ⁸⁷ Englannin, Ranskan, USA:n, Italian ja Japanin hallitukset lähettivät toukokuun 26 p:nä 1919 Koltshakille nootin, jossa ilmaisivat olevansa valmiit tunnustamaan hänet sekä auttamaan sotatarvikkeilla, muonavarjoilla ja ammuksilla antaakseen hänelle mahdollisuuden lujittaa asemaansa koko Venäjän hallitsijana. Entente-maiden hallitusten tunnustus enempiä kuin niiden antama apukaan ei kuitenkaan pelastanut Koltshakia, vaan Punainen Armeija murskasi hänen armeijansa.— 505.
- ⁸⁸ *Kansanvalistuksen ja sosialistisen kulttuurin työntekijäin I yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin heinäkuun 28 p:nä elokuun 1 päivään 1919 Moskovassa. Kokouksessa oli läsnä yli 230 edustajaa 32 kuvernementista. Edustajakokouksessa kuultiin alustukset valistustyön ohjelmasta ja kulttuurirakennustyön ajankohtaisista tehtävistä, ammattiyhdistysliikkeestä, nuorisoliikkeestä Venäjällä ja Länsimaissa ja käsiteltiin muita kysymyksiä. Heinäkuun 31 p:nä edustajakokouksessa piti puheen V. I. Lenin. Edustajakokous perusti Kansanvalistuksen ja sosialistisen kulttuurin työntekijäin yleisvenäläisen ammattiliiton ja valitsi liiton Keskuskomitean.— 509.
- ⁸⁹ Ks. K. Marx. „Pääoma”, I osa, Petroskoi 1957, s. 186.— 510.
- ⁹⁰ *Judushka Golovlev* — M. J. Saltykov—Shtshedinin „Gospoda Golovlevy” („Golovlevin herrasväki”) nimisessä teoksessa kuvattu ulkokuultainen ja teeskentelevä taantumuksellinen tilanherratyyppi.— 520.
- ⁹¹ Lenin tarkoittaa Bakun tapahtumia, kun menshevikit, eserrät ja dashnakit veivät Bakun Neuvoston istunnossa heinäkuun 25 p:nä 1918 vähäisellä äänten enemmistöllä läpi petturimaisen päätöksen englantilaisten imperialistien kutsumisesta avuksi sillä tekosyyllä, että Bakua oli puolustettava hyökkääviltä turkkilaisilta joukoilta. Kaikkea vastavallankumouksellista myyräntyötä Bakussa, kaupungin elintarvikevarustellon tyrehtyttämistä, armeijassa ja laivastossa suoritettava vastavallankumouksellista agitaatiotyötä johti Englannin konsuli MacDonnell.
- Noudattaen niitä V. I. Leninin ja J. M. Sverdlovin Kansankomissaarien Neuvoston ja Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean nimissä antamia ohjeita, että Bakun Neuvoston on varauksellisesti harjoitettava riippumatonta ulkopolitiikkaa ja taisteltava

päättäväisesti ulkomaisen pääoman asiamiehiä vastaan, bolshevikki-ryhmä esitti Bakun Neuvoston istunnossa heinäkuun 25 p:n päätösehdotuksen, jossa vaati ryhtymään heti toimenpiteisiin Bakun puolustamiseksi omin voimin. Neuvoston dashnakki-, eserrä- ja menshevikkienemmistö hylkäsi bolshevikkien ehdotuksen. Jäätyään vähemmistöksi Bakun Neuvoston bolshevikkijäsenet luopuivat valtuuksistaan, minkä jälkeen valta siirtyi tosiasiallisesti vastavallankumoukselliselle hallitukselle, joka otti nimekseen „Kaspian laivaston Toimeenpanevan komitean Diktatuuri”. Sen kutsumat englantilaiset saapuivat Bakuun muutaman päivän kuluttua. Englantilaiset maahantunkeutujat murhasivat petomaisesti Bakun Neuvoston bolshevikkijäsenet — 26 bakulaista komissaaria — menshevikkien ja eserrien osallistuessa välittömästi tekoon.— 526.

⁹² *Sylvia Pankhurst* — englantilainen naispoliitikko, kuului v. 1919 kommunistiseen puolueeseen, kirjoitti Leninille kirjeen pyytään häntä lausumaan mielipiteensä parlamenttiin osallistumista koskevasta kysymyksestä. Kirjeessään Pankhurst luonnehti Englannin puolueita ja ryhmiä, jotka hän numeroi seuraavasti: 1) vanhantyyppiset tradeunionistit ja työväenpoliitikot; 2) Riippumaton työväenpuolue; 3) Britannian sosialistinen puolue; 4) Vallankumoukselliset industrialistit; 5) Sosialistinen työväenpuolue; 6) „Sosialistinen työväenliitto”; 7) Etelä-Walesin sosialistinen yhdistys. Myös Lenin noudattaa vastauksessaan tätä numerointia.— 538.

⁹³ Tarkoitetaan Saksan kommunistisen puolueen perustavaa kokousta, joka pidettiin Berliinissä joulukuun 30 päivästä 1918 tammikuun 1 päivään 1919. Siitä huolimatta, että Karl Liebknecht ja Rosa Luxemburg puolsivat puheissaan osallistumista Kansalliskokouksen vaaleihin, edustajakokous hyväksyi enemmistön äänillä (62 kahtakymmentä kolmea vastaan) virheellisen päätöksen olla osallistumatta vaalikampanjaan.— 539.

⁹⁴ *Britannian sosialistinen puolue* (British Socialist Party) perustettiin v. 1911 Manchesterissa Sosialidemokraattisen puolueen ja muiden sosialististen ryhmien yhteenliittymisen tuloksena. BSP harjoitti agitaatiota marxismin aatteiden hengessä, se „ei ollut opportunistinen, vaan liberaaleista todella riippumaton” puolue (V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, s. 264). Jäsenmäärän vähälukuisuus sekä puolueen irtautuneisuus joukoista aiheuttivat kuitenkin sen, että puolue oli luonteeltaan hiukan lahkokuntamainen.

Vuosien 1914—1918 imperialistisen maailmansodan kaudella puolueessa alkoiärkevä taistelu internationalistisen virtauksen (A. Inkpin, Th. Rothstein, J. Maclean, W. Gallacher y.m.) ja Hyndmanin johtaman sosialishovinistisen virtauksen välillä. Internationalistisessa virtauksessa oli epäjohdonmukaisia aineksia, jotka olivat useissa kysymyksissä keskustalaisella kannalla.

Vuoden 1916 helmikuussa ryhmä Britannian sosialistisen puolueen toimihenkilöitä perusti „The Call” nimisen sanomalehden, jolla oli tärkeä osuus internationalistien yhtenäisyyden lujittamisessa. Huhtikuussa 1916 Salfordissa pidetty BSP:n vuosikokous tuomitsi Hyndmanin ja hänen kannattajiensa sosialishovinistisen asenteen, ja he erosivat puolueesta.

Britannian sosialistinen puolue tervehti Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta. BSP:n jäsenet esittivät merkittävää osaa Englannin työtätekevien liikkeessä Neuvosto-Venäjän puolustamiseksi ulkomaiden interventiolta. Vuonna 1919 enemmistö puolueen paikallisjärjestöistä (98 neljää vastaan) kannatti liittymistä Kommunistiseen Internationaleen. Britannian sosialistinen puolue yhdessä Kommunistisen yhtenäisyysryhmän kanssa oli päätekijänä Iso-Britannian kommunistisen puolueen perustamisessa. Vuonna 1920 pidetyssä ensimmäisessä, yhdistävässä edustajakokouksessa suurin osa BSP:n paikallisjärjestöistä liittyi Kommunistiseen puolueeseen.— 540.